

A SZÉKESFŐVÁROSBAN FOLYTATOTT ÉTKEZTETÉSI AKCIÓK

Írta: Flaxmayer József dr.

E könyv anyaga részletesen megvilágítja azt a helyzetet, amely szükségessé tette, hogy a székesfővárosban, főleg a gyermekek, de a felnőttek részére is étkeztetési akciók induljanak meg, hogy ily módon a fizikai létfontosság mindenki részére biztosítható legyen. Világosan látható az is, hogy sem az állami kormányzat, sem pedig a főváros nem volt régebben abban az anyagi helyzetben, hogy a rászorulóknak nagy tömegeit a szükséges élelmiszerekkel ellássa. E körülmények ismeretében jelent meg az országban az »Amerikai Gyermeksegélyező Akció« az 1919. évben, a kommün bukása után. Az Amerikai Gyermeksegélyező Akciónak segítségével sietett azonban úgy a székesfőváros tanácsa, mint az állami kormányzat és megállapították azokat a feltételeket, amelyek szerint az »Étkeztetési Akció« megindult. Elsősorban elrendelték a gyermekeknek a fővárosi iskolákban történő sorozását, a kerületi orvosok, valamint az egyetemi gyermekklinikák és néhány fővárosi gyermek-kórház orvosi személyzete útján. Az összes jelentkező gyermekeket pontos testsúlymérés után csoportosították és mindazok az I. osztályba soroztattak, vagyis elsősorban jöttek étkezés szempontjából tekintetbe, akiknek testsúlya az átlagnál 10%-kal alacsonyabbnak bizonyult. Ugyanezen kategóriába kerültek az alkati betegségben szenvedő gyermekek is. A fővárosban, főleg a fővárosi iskolák helyiségeiben, összesen 114 konyhát állítottak fel, amelyekhez *a /elszerelést a székesfőváros tanácsa adta*, úgyszintén *a konyhák személyzete is a fővárosi tanszemélyzet köréből* rendeltetett ki, a főzőasszonyokat pedig szintén a főváros alkalmazta.

1919. november 8-án indult meg az első étkeztetési akció és tartott 1920. augusztus hó végéig. Az étkeztetési

akció folyamán az az elv alakult ki, hogy főleg a téli hónapokban kell a segélyezés mértékét a legmagasabbra fokozni, amikor a megélhetési viszonyok is a legnehezebbek. Ez alatt az idő alatt összesen 110.351 gyermek részesült lehetőleg változatos ételmezésben. Budapesten összesen ez alatt az idő alatt 5,506.759 adag ételt adtak ki, fejenként 3 dl. vagy kétszer 3 dl. adagolásban. Az 1920. augusztus hó végén lezáródott akcióval kapcsolatban az egyes főzőhelyeken megmaradt élelmiszerkészleteket az amerikaiak felerészben állami kórházaknak és menhelyeknek, felerészben pedig városi és egyesületi kórházaknak, árvaházaknak és egyéb gyermek védelmi zárt intézeteknek juttatták. Ehhez az akcióhoz az összes élelmiszereket az Amerikai Gyermeksegélyző Akció adta.

A legközelebbi akció 1921. január 21-én kezdődött, még pedig 46 főzőhellyel. A szükséges élelmiszereket ismét az Amerikai Gyermeksegélyző Akció bocsátotta rendelkezésre, a magyar kormány pedig a lebonyolítás adminisztrációs költségeit és a szükséges babmennyiség szállítást vállalta és erre mintegy 13,500.000 koronát folyósított, valamint 175 tonna babot adott. A főváros tanácsa éppen úgy, mint az előbbi akciónál, a főző helyeket, felszereléseket és a személyzetet adta. A sorozást most is a kerületi orvosok és gyermek-kórházak orvosai végezték a már előbb ismertetett módon. Ezen második akció folyamán összesen 2,592.904 adag ebéd került kiosztásra. Az akció 1921. augusztus hó 31-ig tartott.

1921. december hó 1-én kezdődött a harmadik akció, azonban most már az Amerikai Gyermeksegélyző Akció sokkal kisebb támogatásával, míg a főszűly mindinkább a népjóléti és munkaügyi minisztériumra és a főváros tanácsára szállt át. Ez az akció 1922. év május hó végéig tartott és a főváros az előbb említetteken kívül még kb. 9,000.000K költséget is fedezett. Ez az akció 50 konyhával működött és kb. 2,500.000 ebédadagot osztott szét. Mindazokat az élelmiszereket, melyeket az akció az Amerikai Gyermeksegélyző Akciótól nem tudott megkapni, a népjóléti minisztérium adományozta.

1921. év őszén *Sipőcz Jenő dr.*, Budapest székesfőváros polgármestere, akciót indított, amelynek költségeit társa-

dalmi úton teremtette elő. Ezen akciónak egyik része a felnőttek étkeztetése volt, melyre a begyűlt pénzösszegeből 4,000.000 K-t fordítottak.

A következő akció 1922. decemberében indult meg és tartott 1923. május végéig. Ebből az Amerikai Gyermekek - segélyező Akció már teljesen kivonta magát és így a teher teljesen a népjóléti minisztériumra és a fővárosra hárult olyképen, hogy a népjóléti minisztérium adta a szükséges élelmiszereket, míg a főváros viselte az adminisztrációs költségeket mintegy 39,000.000 K költség keretében. Ebben az akcióban már két újítás is történt. Egyrészt *bekapcsolta a felnőtteket is*, másrészt az ebédért a segélyezettek igen csekély *megtérítési árat* is fizettek, még pedig a gyermekek egy hétre 10 K-t, a felnőttek pedig 20 K-t. Az étlap ehhez mértén szintén megváltozott és a tejes ételekről a főzelékekre és tésztákra tértek át, hetenként egyszer hússal. A főzőhelyekről azonban a *felnőttek* csak hazavihették az ebédet, ott nem fogyaszthatták el. Összesen 50 főzőhely működött, amelyek mintegy 2,300.000 gyermek- és 600.000 felnőttadagot adtak ki. Ekkor már a gyermekeket nem sorozták, hanem csak anyagi rászorultságuk alapján az iskolák tan-testületeinek kiválasztása útján jutottak az ebédhez. A felnőtteket a kerületi elöljáróságok utalták be a népkonyhákhoz.

Az étkeztetési akciók a következő téli időszakokban ugyanilyen módon folytatták működésüket; 1923. december-től 1924. május végéig és 1924. decembertől 1925. május hó végéig tartottak, 55 és 56 konyhával. Az 1923—24. évben 750.000 gyermek- és 400.000 felnőttadagot adtak ki, a gyermekek egy hétre 600 K-t, a felnőttek pedig 1400 K megtérítést fizettek. A főváros az akcióra 1.100,000.000 K-t fordított. 1924—25. évben 490.000 gyermek- és 240.000 felnőttadagot adtak ki, a gyermekek 6000 K-t, a felnőttek pedig 22.000 K-t fizettek, a főváros pedig 2.700,000.000 K-t fordított az akcióra.

1925. decemberében a m. kir. népjóléti és munkaügyi-minisztérium az eddigi támogatását is megvonta az akciótól, tekintettel arra, hogy a fővárosnak megengedte az »inségadó« kivetését és beszedését, csupán 100,000.000 K-val támogatta az akciót. Az akció 58 főzőhellyel működött és

730.000 gyermek-, valamint 610.000 felnőtt-ebédadagot adott ki, a gyermekek részére heti 3000 K, a felnőttek részére hét 20.000 K térítési árért. Most már az összes élelmiszereket maga a főváros szerezte, nagyjából a fővárosi élelmiszer-üzemekről. A felnőtteknek az étkezést teljesen szabaddá tette, hangsúlyozva azt, hogy minden rászoruló minden utánjárás nélkül azt megkaphassa. Ez az akció 1926. június hó 12-ig tartott és a fővárosnak kb. *hat milliárd* koronába került, aminek nagyobb részét az »inségadó« pénzkészletéből fedezte.

Az előbbi akciótól eltérően 1926. évben az étkeztetés a nyár folyamán sem szűnt meg, hanem jóllehet csökkentett mértékben, de egész éven keresztül működött és 60 konyhával már 1926. októberében megkezdte működését annak az elvnek az alapján, hogy lehetőleg a fővárosban minden pillanatban rendelkezésre álljon olyan szervezet, amely kizárta teszi azt, hogy bárki is éhezzen. Éppen ezért úgy a gyermekeknek, mint a felnőtteknek az ebédhez jutását a legnagyobb mértékben megkönnyítették; ahhoz elegendő a^v egyszerű jelentkezés a főzőhelyen és az igen csekély megtérítési árak (gyermekeknek egy hétre 3000 K, felnőtteknek 20.000 K) lefizetése. A főzőhelyeket a legtöbb helyen felnőttek részére is megnyitotta a főváros tanácsa, hol most már a felnőttek is elfogyaszthatják az ebédet ott a helyszínen. Az étlapot az előbbi akciótól eltérően — amikor egy étlap hat hónapig volt érvényes — most kéthetenként változtatja a székesfőváros tanácsa; tavasszal már friss főzelékeket és hetenként kétszer húst is adnak. Egész természetesen, ezek a mostani kiadások hatalmas nagy összegeket emésztnek fel, kb. 15.000,000.000 koronát, amit úgy a székesfőváros tanácsa, mint közgyűlése mindenkor készségesen szavaz meg.

Az ételmezéssel kapcsolatban fel kell még említenünk a főváros »Tejakció«-ját is, amely 1924. január hó 21-én indult meg és azóta szünet nélkül tart és amelynek útján 1926. december hó 12-ig összesen 800.000 liter és 204.000 üveg tej készítményt, továbbá 81,000.000 gramm tejkészítményt adtak ki. Az akcióban részesültek a terhes és szoptató anyák, a három éven aluli kisdedek napi 1, vagy $\frac{1}{2}$ liter tejjel, az egy éven aluli csecsemők pedig napi 1 liter, vagy liter tejkészítményt kapnak. Az igénylőknek az

Országos Stefánia Szövetség védőintézeteiben kell jelentkezniük, ahol 3 hetenként orvosi vizsgálat elé állítják őket, összesen fenti idő alatt az akciót 14.000 esetben vették igénybe és a fővárosnak 4.700,000.000 K-ba került, amely összeg az inségadó bevételeiből fizettetett ki. Ez az akció is bizonyára eredményesen hatott közre abban, hogy 1923-tól kezdve 1926-ig a csecsemő- és kisedhalálozás Budapesten 17.6%-ról 11%-ra csökkent, amelynél beszédesebb eredményt említenünk sem lehet.

Az enyhültebb formában bár, de még mindig meglevő tömegszegénység pedig elsőrendű kötelességünké teszi ezeknek az áldásos akcióknak további fentartását mindaddig, míg a szükség parancsolóan kívánja.